

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L, Félévre 60 L,
Negyedévre 30 L.
Egyes szám ára 4 Leu.

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 4 Leu.

Összekapcsolódással.

Buzdításaink, tettekrehívásaink után, gyűlési elhatározással megtörtént összekapcsolódásról adhatunk nagyjelentőségű hirt.

Az udvarhelymegyei tanítóknak iskola jellegre és nyelvre való tekintet nélkül, egy táborba: tanítóegyesületbe való összekapcsolódása, nemcsak utmutatás a csatolt részeken működő tanítóknak, hogy miképen érhetik el azon vágyaikat, hogy együttesen, mindnyájan találkozhassanak, eszméket cserélhessenek, s azokért az általános nagy egyesület kebelében, amely az ossztanítótság érdekeit hivatott felkarolni, eredményesen dolgozhassanak: de specialis ügyeiket, vagyis a magyar nyelvű iskoláknál dolgozó tanítók különleges gondolataikat is felszínre hozhatják, a találkozás és egyesülés révén, megvalósulás elé vihetik.

Közéletünk, s ennek különösen közoktatási ága, rendkívül szegényesen tengődik, következképen az egyedeknek az életben való megállhatása is, napról-napra lejobb esik. Pedig a mindennapiért való megküzdés és a holnapról való gondoskodás ugyszólva az összes törekvések egyedüli célpontja.

Tudatában ezeknek, mindenki meggyőződésébe kell neveljük, hogy a kultura mezeje az, mely ezen föld lakóinak több lehetőséget hoz a megélhetéshez és jobban biztosítja jövőjét, mint a napi és pusztá egyéni törekvések materiális kihasználásai.

Kulturánk s nekünk ebben főképen magyar nyelvű irodalmunk a pangás, sőt a teljes letöröttség szélén áll. Tankönyv irodalmunk a nagy változások után, alig indulhatott meg, de nem tud fejlődni; ifjusági és népirodalmunk, tanszerkesztésünk megsem indult, nem is tud

utat verni magának, mert ezidő szerint nincsen a ki vigye. Az arra hivatott író ilyenekkel hiába foglalkozik, minden munkája eredménytelen, s így a törekvése csak céltalan vergődés; kiadó nem akad ilyenekre, mert az itt maradt magyarság kis számu törődő elemei, szétszórtan, ismeretlenül, egymás iránt bizalmatlanul állva, nem képesek semmi kulturációt erdményre vinni.

Életszükségletképen kell tehát annak az idealizmustól hevített tanítóikarnak az összekapcsolódása, amelyik a legkisebb faluban és a legfényesebb városban egyaránt, a mindent tápláló kulturának örök lelkeségű munkása, hogy iránytvevő szervezettségével és minden életeszmet pártoló tevékenységével bátorságot adjon íróinknak az életközösséget tápláló, szellemi és gazdasági érdekeinket előbbre vivő irodalmunknak magas színvonalra leendő kifejlesztésére; buzdító jótállást nyujtson az ezen tér materiális munkásainak: a könyvkiadóknak és könyvkereskedőknek, hogy meggyőződéssel tapasztalják, miszerint ha kevesen is vagyunk, de az összekapcsolódással, népünknek jó könyvekkel és jó ujságokkal való kulturálását mindenütt munkálatba vesszük, ezen termékeknek vevő közönséget nevelünk, mindenesetre azonban, ugy és abban az értelemben, hogy ezzel senkinek nem ártunk, de senkit meg nem érdemelt pártolásban sem részesítünk tevékenységünkkel,

Az ujságírók, szépirók, könyvkiadók, könyvkereskedők és tanítók összekapcsolódása egyedüli ut, mely számunkra itten biztos kulturális és ennek nyomán fakadó mindennapi anyagi megélhetést hozhat, nem csak az ezen barázdáknak hivatásos szántók, de az összes foglalkozási ágazatokban dolgozó, együttesség számára.

Hiába vergődünk egyenként, hiába ontjuk a sikertelenségek keservei következtében a Nilus összes krokodilusainak könnyeit: mind nem ér semmit, ha az életre vezető utat nem vesszük talpunk alá, ha világító szövétnek, realizálható eszméket nem termelünk és azok kivitatása, minden irányban való kidolgozása után összefogózkodással azok kiépítő munkájához hozzá nem látunk.

Beindították az udvarhelymegyei tanítók az eszmét, ígéretet tettek, hogy ami a tömörülés és kulturmunka erejével realizálható: abban sem mulasztók, sem felületes munkások nem lesznek, de példátadó munkásságot kívánják az összes pontokon végezni, együttes megélhetésünk és nyugodt jövőnk érdekében.

Akik megértésüket adják ezen kulturactióhoz; akiknek sem szellemi, sem üzleti féltékenységük nem haladja túl ezen nagy ügy életrehívása melletti állásfoglalásukat: álljanak mellénk segítőképén, vagy élünkre vezérképén, hogy erős vágyakozással, összekapcsolódással akarjunk mindnyájan dolgozni, letöröttségünk-ből életrekelni.

Gyerkes Mihály.

Elindulás.*

Bevezető beszéd: az Udvarhelyvármegyei Tanítóegyesület megszervezése, annak az Erdélyi Általános Tanítóegyesületbe való bekapcsolódása és ebben a magyarnyelvű iskolák tanítói Szakosztályának megalakítása érdekében.

Tartotta: 1922. évi, május hó 2-án, Gyerkes Mihály.

Tisztelt Tanítói Értekezlet!

Történelmi időket éltünk át, s azok számunkra még ma sincsenek befejeződve. A szenvedések még nem multak el, a tanítói kar állásbeli helyzete még nincsen consolidálva.

Oka ennek legfőképpen az, hogy az egyes iskola típusok birtokosai állanak egymással elvi ellentétben, s ezen hadakozás közben, mi tanítók, mint két malomkö közé került búzaszem, őrldünk.

Ezen súlyos helyzetből magunkat kivezetni, iskoláinkat, mint elsőrendű kulturintézményeket a sok torzalkodás következményeitől mentesíteni, hivatalunkból folyó és önmagunk iránt is, elsőrendű kötelességünk.

Közöljük az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület szervezkedő gyűlésen előterjesztett határozati javaslatokat szószorint, amelyek határozatokká is emeltettek, más vármegyékben való felhasználás végett. Gyűlés lefolyásáról külön tudósítás számol be.

A tanítóikar mindig elnyomott, terhes munkára rendelt, de igen kevés jogok élvezésével és önrendelkezéssel ellátott osztálya volt a társadalomnak; s ami jogelőnyt, anyagi helyzetet, társadalmi értékelést időkfolytán megnyerhetett, azt az eredmények egész összegében, mindig szervezkedésének, szervezettsége erejének köszönhette. Ezen tények tapasztalati ismeretek s így elvitathatalanok.

Tudatában ennek és ismeretével helyzetünk minden nehéz körülményének, indítottuk be a magyar nyelvű iskolák tanítóikarának megszervezését, tanítóegyesületekbe való tömörítését úgy e vármegyében, mint tovább terjedőleg is, ahol erre szükség van.

Aki ma tesz, aki ma szól, súlyos felelősség előtt áll, mert minden oldalról a lehetetlenné tevők százai leselkednek rá, az elvek harcai kiapadhatatlanságai miatt; nemcsak elvi ellenfeleket, de ezek nyomán fakadó és felnevelkedő ellenségeket is nagyszámmal gyűjt maga körül saját elpusztítására. Ezt is tapasztalásból és határozottan állithatom.

Mégis mindeneket számbavéve, jól megfontolva, a cselekvés terére igyekszem hívni kartársaimat.

Ha a kellemetlenségek tövisein át is juthatunk szervezettségünk erejéhez, mindnyájunk lelkében felvetődik a kérdés, télenül kell-e néznünk továbbra is sorsunk hanyatlását, ügyeinknek sorvadását, s mid-ezek következtében tanítói existenciánk és népoktatásunk még eddig nem ismert alacsony nivóra való alászállását, vagy pedig egyakarattal, kik tanítói névre hallgatunk, rá kell vessük magunkat a cselekvő, szervezkedő munkára; egy kultur táborba tömörülve, a tettek, elhatározások mezejére lépve vegyük kezünkbe s vigyük előre, a közre nézve hasznos, személyeinkre vonatkozólag létkérdés jellegű szervezkedésünket, tanítóegyesületbe való tömörülésünket. Lehet, hogy talán lesznek hívei a passzivitásnak is; mindazonáltal úgy érzem, s érintkezéseim révén az a meggyőződés, hogy a tanítói kar legnagyobb része az activ munka beindítását akarja és óhajtja.

Mint az előbbi uralom alatt, ezen vármegyében létezett általános tanítóegyesületnek utóljára volt elnöke; mint tanügyi lapnak önkéntesen vállalkozott szerkesztője; s legfőképpen, mint az udvarhelyi áll. iskolai tantestületnek megbízottja, kerestem, kutattam azon lehetőségeket, melyek szervezkedésünk előnyös kialakítására vonatkozhatnak, s ezeket összefoglalva, kifejezésre juttatva, kértém a hivatkozott tantestületet: adjon hármunknak, itten működő tanítóknak megbízást, a vármegyei tanítóikarnak, szervezkedő gyűlésre való összehívására.

A nyert megbízás alapján, tanügyi hatóságunkkal egyetértve, összehívtuk és előkészítettük az udvarhelymegyei tanítóikarnak egyesületbe való tömörülése minden ügyet, s amidőn a kivitel módzatait pontozatokba foglalt határozati javaslatok alakjában előterjeszttem: kérem kartársaimat, minden előnyök megnyerhetése végett, azokat jól megértve, fogadják el és emeljék határozatokká.

Idő tekint ma, a csatolt területek magyarnyelvű

iskoláinak tanítósága, s talán a népkulturával törődni szerető és akaró nagyközönség egy része is, hogy mit adunk mi, szervezkedésünkre irányt mutató alapul, s azt minő hangulattal, egyetakarással, avagy talán ellenkezésekkel, széthúzással pertraktáljuk, s a Szerint orientálódik a magyarnyelvű iskolák tanítóinak sulyáról, közéleti szereplése értékéről.

A nagy felelősség tudatában, az összehívás gondjainak érzetében, az adható legértékesebb szervezkedési lehetőséget hozzuk az értekezlet elé, elhatározások céljából.

Lehet, hogy az uralomra jutott román nemzet tanítói által már előbb megalakított Erdélyrészi Tanítóegyesülethez való csatlakozási javaslatunk, amely a tanítóegyesületek összeségének tagjaiból áll, első látásra nem lesz tetszetős, különösen a mindig ellenzéki érzelmű kari és karunkon kívül álló egyeseknek, azonban számba kellett vegyük azon körülményt, hogy nekünk, magyarnyelvű áll. iskoláknál működő tanítóknak más megoldási lehetőség nem áll előttünk; de különben is csak ezen csatlakozással nyerhetjük meg mindazon előnyöket, amelyek egyformán közös jellegűek, s csak így tudjuk megalapozni magyarnyelvű iskoláink és tanítóink speciális érdekeit is. Mégpedig elsősorban a magyarnyelven való tanácskozásunk és határozathozatalunk biztosítását a magyarnyelvű iskolák tanítóinak többségi helyein, valamint a felszólalások és előadások tarthatóságát saját anyanyelvén a kisebbségi tanítói létszámú helyeken; ugyszintén azon értékes eredményképpen említhető tény is, hogy a csatolt területek magyar nyelvű iskoláinak tanítói így az Erdélyi Általános Tanítóegyesületben, saját külön érdekeik megvitatására, szakosztályt alkothatnak.

Az általános egyesület intézőségével folytatott megbeszélések eredménye, az Ő alapszabályaiknak módosítása, a mi érdekeink felvehetésére irányuló elvi kijelentéseik, s ezek alapján készült alapszabályaik kiegészítő és módosító javaslatunk, amelynek itten leendő elfogadása után; ideiglenes alapszabály gyanánt, ennek figyelembe vételével készítettük el és terjesztjük elő: a mi vármegyei tagozatunk alapszabály tervezetét is.

Ha, ezen nagy gonddal és teljes odaadó körültekintéssel készült javaslataink határozatokká emelteknek, a csatolt területek magyar nyelvű iskoláinál működő tanítók egybekapcsolódásának buzdító felhívását is el kell határozzuk, hogy mindnyájan egy általános szervezetbe tömörüljünk, s abban saját külön érdekeink javára is tényezőkké lehessünk.

Sohasem volt jó, sorsunk intézését, a magamentérop hagyni. Bár igaz, hogy a dolgok az idők mulásával, nálunk nélkül így is elintéződnek, de talán mégis jobb, ha általunk és befolyásunk révén nyernek ezek irányítást, a bármilyen szerény formában megnyilatkozó óhajlás és hangadás révén; s jelenben, midőn az új állam alkotmányát előkészítő időket éljük, s a meghozandó alaptörvények beláthatatlan időnkig fogják előírni a kötelességeket, jogok és egzisztenciák létkérdése ügyét, talán hatványozottan szükséges, hogy népoktatá-

sunk és saját érdekünkben kari megnyilatkozással hallassuk figyelemzést, ráirányító, kérelmező szavunkat. E végett is elsőrendű nagy ügy, a mi itteni alapvető szervezkedésünk és e szervezkedésnek mindenik magyarnyelvű iskola tanítójára való kiterjesztése.

Nem erőszakolunk a belépésre senkit, csupán, egyesületünk megalakításának kimondása után az állami tanítókat a törvényszabta belépési kötelezettségeikre hívjuk fel; a nem állami tanítóknak pedig, az érintetlen autonómiák keretein belül megmaradt hivatalos tanítóegyesületeik fenntartása mellett, ezen tanügy-társadalmi egyesületünkbe való belépésüket javasoljuk.

A magyar nyelvű iskolák itt élő tanítói kara az Általános Tanító Egyesület kebelében, a többi más nyelvű, főképen román tanítósággal karöltve, a kultúra általános emelése mellett: az összeséget érdeklő tanító fizetések egyenlő biztosítása, a tanítói nyugdíjazások, özvegyek és árvák segélyezése, ma még nagyon ingadozó ügyét is az egybetömörülés erjével kell biztosítani illetékes helyen.

S ebből a mindnyájunkra áldást hozó összekapcsolódásból, egyetlen tanítónak sem volna helyes magát kihuznia.

Az állami tanítói kar sohasem törekedett a maga számára speciális előnyöket kiküzdeni, s ha a küzdelemben, alkotó munkában eddig is, ma is előljár, magyarázata egyedül a jogi helyzetéből folyó több cselekvési lehetőség.

Azért hívunk várunk szervezeteinkbe nyelvre és vallásra való tekintet nélkül, szervezetlenül álló minden tanítót közös ügyünknek támogatására; valamint kérünk minden illetékes hatóságot egyenes, jó szándéku ügyeink felkarolására.

Az Isten legyen velünk! Hozzon közénk egyetakarást, kölcsönös megértést; kifelé pedig, nemes szándéku törekvéseinkre félre nem magyarázható, helyes felfogást.

Határozati javaslataink a következők:

Javaslat az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület megalakítására.

I.

Mondja ki az Udvarhelyvármegye területén, bármilyen jellegű és tannyelvű elemi népiskolánál működő és a jelen tanítói értekezlet megtartására, ezen ülésremben megjelent tanítók összesége, hogy az iskolák jellege szerinti hivatalos tanítóegyesületek érintetlen hagyása mellett, megalakítja az udvarhelymegyei tanítók tanügy-társadalmi egyesületi szervezetét.

Ezen szervezetébe felveszi, mint rendes tagokat, a vármegye területén bármilyen jellegű és nyelvű elemi népiskolánál, óvodáknál, tanítóképzőknél, polgáriiskolai jellegű középiskolánál működő összes tanítószemélyzetet és a revisoratul-tanfelügyelői hivatal kinevezett tisztviselőkarát.

A szervezetbe való belépés, a fennálló rendelkezések értelmében, az állami és községi tanítókra nézve

kötelező, a többi tanügyi alkalmazottakra nézve önkéntes és ez utóbbiak közül, aki a mai ülésen a belépési ívet aláírja, az a belépési nyilatkozat beküldéséig is rendes tagul tekintetik és a határozatok meghozatalában, az előbbi rendes tagokkal együtt, tanácskozási és szavazati joggal résztvesz.

A tanfelügyelői hivatal hatásköre alá semmi tekintetben nem tartozó, de a szervezetnek tagjaiul jelentkező egyének, az alapszabályok intézkedéséig is, pártoló tagoknak tekintetnek tanácskozási joggal, szavazati jog nélkül.

Ezen határozati javaslatnak elfogadásával, a mai tanítói értekezlet, tanítóegyesületté való tömörülésnek jelentetik ki és további tanácskozásait, határozatait, a fentiek figyelembevételével, vagyis tanítóegyesületi közgyűlés jellege alatt tolytatja.

II.

Mondja ki a közgyűlés, hogy az alapszabálytervezetben megjelölt tisztségeket: egy elnök, két alelnök, egy főtitkár, két titkár (jegyző), egy pénztáros, két tanszertáros és mindenik járásból két-két választmányi tag; öt központi főtanácsí kiküldött kijelölésével és titkos szavazással történő választással megállapítja és ezen tisztségek betöltésére a választásoknak most, a gyűlés első részén leendő megejtését elrendeli. A szavazatszedő küldöttségbe egy háromtagú bizottságot delegál, amely a szavazatokat, a szavazásra jelentkező, kötelezett tagoktól és a belépési tagsági ívet aláíró önkéntesen jelentkező rendes tagoktól beszedi, a szavazatok beadását lezárja, a beadott szavazatokat eredményét megállapítja és a gyűlést vezető korelnököknek beadja.

A fentli létszámban kiküldött tanítóegyleti választmány és elnökség az egyesület ügyeit, a legszükségesebb adminisztratív teendőkre szorítkozva, míg az alapszabályok jóváhagyást nyernek ellátja, mely után annak értelmében tovább működő közgyűlést hív össze, úgy a végleges választások megejtése, mint a további munkaprogramm megállapítása és folytatólagos szervezések végett.

III.

Mondja ki a tanítóegyesületi közgyűlés, hogy a meglévő viszonylatainkra való tekintettel, ezen tanítóegyesületi szervezetünket bekapcsolja a román tanítók első kongresszusa által Nagyszébenben 1919 évi február hó 24—26. napjain megalakított: Erdély Bánnati és a Magyar részeken lakó Román tanítók »Általános Egyesülete« szervezetbe, mint annak vármegyei tagozata, ezen cím alatt: »Erdély Bánsági és a Magyar Részeken lakó Tanítók Általános Egyesületének Odorheiu-Udvarhelymegyei Tagozata (Udvarhelymegyei Tanítóegyesület)« oly célból, hogy megnyerhesse mindazon általános tanügyi és személyi nagy érdekeket, amelyeket egy országészre kiterjedő szövetség, súlyának erejével kivivhat.

IV.

Mondja ki az egyesületi közgyűlés, hogy a csatolt területeken magyarnyelvű iskoláknál működő tanítókhöz felhívást intéz, hogy hivatalos tanítóegyesületeik érintetlen hagyása mellett, lépjenek be az Erdélyi Általános tanítóegyesületnek azon vármegyei tagozatába, amelyben laknak, vagy ha ez még nem volna megszervezve, az udvarhelymegyei tanítóegyesületi tagozat mintájára szervezzék meg, s így lépjenek be ezen helyi tagozat révén az Erdélyi Általános Tanítóegyesület tagjai sorába, ahol a magyarnyelvű iskolák tanítói együttesen alkotni fogják: a magyar tannyelvű iskolák tanítói Szakosztályát, külön érdekeiknek megtárgyalása és határozati javaslat alakjában az általános egyesület elé leendő terjesztése végett.

V.

Mondja ki a közgyűlés, miszerint a csatlakozásunkat bejelentő feljesztésben, az Általános Tanítóegyesület alapszabályainak módosítása érdekében kéremezi, hogy az összehívandó kongresszusa elé, az alábbi határozati javaslatainkat terjeszse elő:

A) Az Általános Egyesület tagjai a vármegyei tagozatok ülésein azon a nyelven tanácskoznak, amelyiken a többségi rész az iskolában tanít.

B) A kisebbségi rész a vármegyei tagozatok ülésein és az Erdélyi Általános Egyesület ülésein, ha az illető nem tudna románul, azon a nyelven adhatja elő tárgyát, vagy a tárgyhöz való hozzászólását, amelyiken önmagát a legjobban ki tudja fejezni; ez esetben az elnök az elmondottakat a gyűlés többi tagjai számára tolmácsoltatni köteles.

C) A vármegyei tagozatok vezetésére kiküldendő tisztviselőikar választásánál ne a nyelvi hovatartozandóság, avagy az iskola jellege szerinti megkülönböztetés, de a tagok egyéni arravalósága legyen az irányadó, azzal azonban, hogy a választó ülés tartsa szem előtt azon alapelvet, hogy a tisztviselőikarban, lehetőleg minden nyelvű érdekeltég képviselve legyen.

Az Erdélyrészi Általános egyesületben pedig, a magyarnyelvű iskolák tanítói képviselésére, egy alelnök és egy titkár az ők soraikból s lehetőleg az ők ajánlásuk alapján választassék.

D) Ugy a vármegyei magyarnyelvű tagozatok, mint az Általános Egyesület magyar nyelvű iskolák tanítói Szakosztályának közigazgatási nyelve a saját ülésezési nyelve, azonban az Általános Egyesülettel, a román hatóságokkal, tanítóegyesületekkel, személyekkel folytatandó levelezés nyelve: az állam hivatalos nyelve.

E) Ugy ezen pontozatokban határozatilag kimondott és javaslatilag felterjesztendő, valamint az Általános Egyesület alapszabályai egyes szakaszainál javasolt változtatások, a megtartandó kongresszus alkalmával, mint alapszabály módosítások és kiegészítések terjesztessenek elő és határozatképpen léptessenek életbe.

VI.

Mondja ki a közgyűlés, hogy ezen új szervezetű tanítóegyesületünk kebelében külön tanszermuzeumi alapszabályokat nem készít, hanem a tanszermuzeumot bekapcsolja az egyesületbe és annak kezelésére választ két tanszertárost, akik a választmánynak, a többi választott tisztviselőkkel egyenlő jogú tagjai.

VII.

Mondja ki a közgyűlés, tekintettel, hogy az alapszabályokban tervezett 20 leu évi tagdíj mindössze az egyesület és járáskörök adminisztrációja fedezésére ha elegendő: a kiküldendő főtanácsi és egyesületi választmányi tagok utazási költségei fedezésére, készitendő külön költségvetés alapján felhatalmazza a választmányt, hogy a tagságdíjak száz százalékát meg nem haladó külön költség hozzájárulást szedjen be a tagoktól.

VIII.

Mondja ki a közgyűlés, hogy 40 évi szolgálatakat betöltött, vagy más körülménynél fogva nyugdíjra jogosult tanítók, özvegyek és árvák nyugdíj ellátásuknak az itten, most érvényben levő törvények és rendeletek alapján leendő kimondását, a kulturális miniszter úrtól kérelmezni fogja, s az ezen tárgyú memorándumnak beadásával és az Erdélyi Általános Tanítóegyesület főintézőségéhez, szintén egy példánynak, további pártolás végett leendő megküldésével, a választmányt megbizza.

IX.

Mondja ki a közgyűlés, hogy a falun lakó, de sem lakáspénzt, sem lakást nem élvező állami tanítók lakbérének megnyerése érdekében felterjesztést tesz a kulturális miniszter úrhoz.

Ugyancsak felterjesztést tesz az állami iskolai igazgatók, igazgatói díjának megállapítása érdekében is.

Ezen kértrendbeli kérés további elintézésével, szintén a választmányt bizza meg.

X.

Mondja ki a közgyűlés, hogy úgy az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület, mint a megszervezendő, vagy megszervezett tanítóegyesületek magyar nyelvű iskolák tanítói Szakosztálya ügyeit felkaroló, magyar nyelvű tanügyi sajtó organumra szükségünk van.

Hogy ezen sajtó organum ujonnan alapítandó és indítandó lap legyen-e, vagy a privát vállalatban megindult és fennálló Tanítók Lapja vétessék át az egész érdekelttség kezelésébe és tovább fejlesztésébe; vagy pedig az Általános Egyesület Invaletor című lapja egészítessék ki magyar nyelvű részekkel is, ennek tanulmányozására, minden irányú tájékozódás szerzés és a következő közgyűlésen megfelelő javaslattétel végett, egy öt tagú bizottságot küld ki.

Amíg ezen döntés megtörténhetik, tanítói közérdekeink, tanítóegyleti közügyeink további felkarolására felkéri a Tanítók Lapját; a tanítóegyleti tagoknak pe-

dig, annak önkéntes elhatározásából folyó pártolását, figyelmébe ajánlja.

XI.

Határozati javaslat a kulturális központ létesítése érdekében.

Mondja ki az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület közgyűlése, hogy a székelyföldi lakosság kulturális és más közéleti igényelhetései fellelvése és érvényrejuttatása céljából: egy szellemi vezető központnak létesítését, mely mint közóhajtás az Odorheiu Székelyudvarhelyen megjelenő »Székely-Hírek« c. lapban is kifejezésre jutott, a székely lakosság vármegyék tankerületi főigazgatóságának szervezésével és annak ezen vármegye székhelyén, mint a székelység központi helyén: Székelyudvarhelyen leendő elhelyezésével, szükségesnek és igen üdvös kezdeményezésnek tartja, s annak megszervezése érdekében úgy a kulturális miniszter úrhoz, mint a kolozsvári államtitkársághoz, felterjesztést tesz.

Az ezen tárgyban való további véghezvitelt, a választmányra bizza.

Javaslat a Tanítók Bankja R.-T. ügyében.

Mondja ki az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület közgyűlése, hogy az Erdélyrészi Általános Tanítóegyesület vezető tanítói által már megvalósított Tanítók Bankja alapítását helyeslő tudomásul veszi. A jelenlegi 5000 leu részvénytőkének egymillió leura való felemelése érdekében kibocsátott 250 leu névértékű részvényjegyzési akciót egyesületünk pártolja, s e célból felhívja tagjai figyelmét, hogy a tagságdíjakat beszedő tagtársunknál elhelyezett részvényalírási iven, tehetségéhez mérten, ki-ki tegye meg részvényjegyzését.

Mint a Tanítók Lapja ez évi 7-ik számában ismertette volt, a bank célja: pénzügyi és az azzal kapcsolatos műveletekkel való foglalkozás, ezeken kívül Kolozsváron egy könyv-, papír- és tanszerkereskedés, könyvnyomda és könyvkiadó vállalat létesítése; továbbá a tanítócsaládoknak betegség és halálesetén való segélyezése, fürdő- és nyaraló helyeken üdülotelepek létesítése, a tanítók tanuló gyermekei internátusainak segélyezése tanítók házai támogatása.

Mіндеzen acceptabilis célok elérésére a Tanítók Bankja alakulatnak támogatását, a tagok részéről értékes befektetésnek ismeri s ez alapon annak felkarolását szükségesnek tartja.

Javaslat a Tankönyvkiadó R.-T. ügyének megindítása érdekében.

Mondja ki az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület közgyűlése, miszerint tudatában annak, mily mérhetetlen hátrányt szenvednek iskoláink amiatt, hogy növénykezünk kezében nincsenek megfelelő tankönyvek; tantermeinkben használható tanszerek és iskolai butorok; egy könyvkiadó vállalat, tanszer és butorkészítő gyár-

nak részvénytársasági alapon való megszervezése eszméjével foglalkozni kíván.

Azon közérdekű gondolattól vezéreltetve teszi ezt, hátha az érdekelt tanítók támogatásával, a csatolt területeken üzletet tartó könyvkereskedők és könyvkiadók bevonásával és mindannyinak anyagi erejéhez mért vállalati befektetésével, olyan tőkét lehetne összehozni, amelyiknek üzletbevonásával tankönyv-irodalmunkat a kívánt magaslatra emelhetnők; s a tanszer és iskolai butorgyár gondolatát is életreihivhatnók.

Minket tanítókat ezen ügy felszínrehozásánál nem az anyagi haszonrészesedés vágya vezérel. Ennek üzleti lebonyolításában részt sem vehetnénk, de nem is vennénk, mert ez a könyvkereskedők és könyvkiadók üzleti teendői közé tartozó momentum s így a haszonrészesedés is az ők élhetésük elősegítője kell legyen. Mi mint egyesület, illetve, ha megszerveztetik a magyar nyelvű iskolák tanítói Szakosztálya is, együttesen a szellemi rész irányításában, a termelendő könyvek megbírálásában és kiadásra való javasolásában; az engedélyezés után kiadott könyveknek tovább propogálásában; ifjúsági irodalmunknak a megteremtésében látjuk legértékesebb teendőinket; valamint azon legfőbb ellenőrzésben, hogy az általunk, kulturánk javára teremtetett ezen üzleti vállalat, a tőke nagyranövési szándéka és elfajulhatási vágyakozása esetében, ne lehessen céljaink ellensége, amely jog igen nagy fontosságú, az ismeretlen jövő minden eshetőségével szemben.

Sejtésével van közgyűlésünk, ezen vállalat eszméjének valóra váltási nehézségeivel, akadályával, de, mert ezzel egyetlen, ezen a téren érdekelve lehető félnek hátrányt és kárszenvedést előidézni egyáltalán nincsen szándékában, de ellenkezőleg mindenirányú összekapcsolódást és az összes érdekkörök előmenetelét, s ezek révén kulturánk magasabbra fejlesztési eszközeit akarja piacra hozni: remménnyel eltelve indítja be annak előmunkálatait.

Indítja ezen kulturactiónak felvételére tanítóegyleti közgyűlésünket annak tudása is, hogy jelenben bármilyen tankönyvnek, vagy ifjúsági iratnak megírása az író részéről felesleges ambitio, mivel ma nem, vagy csak alig akadhat, számítással élő könyvkiadóra, tekintettel, hogy csaknem a biztos vesztett üzleti nyereségnek néz mindkét fél elébe.

Ha azonban egy megfelelő és minden érdekelt-ségből összealkotott szakbizottság működhetik a megírt tankönyvek és ifjúsági iratok előzetes elbírálásánál, engedélyezés után, a szervezett kiadó vállalat, teljesen tájékozódva a könyv fogyaszthatósági mértékéről a tanítók felkarolása révén: mindkét fél ambitioval és a kilátásos siker kisebb, vagy nagyobb mértékével, de reménységgel láthat, az őt illető dolgához.

Ugyanezen helyzet áll fenn az ifjúsági és nép-irodalmi termékek életrehozásánál, nemkülönben a tanszerek és iskolai butorok gyártási üzemenél is.

Ha azonban az előálló összes nehézségek az erős akarattal és elhatározással leküzdetnek, s az eszme testet ölthet: a tanítókar hivatásos munkájának könnyítésére, egész népoktatásunk, népkulturánk fellendí-

tésére, mérhetetlen nagyot és megbecsülhetetlen értékűt alkotott.

A tanítóikarnak ehhez együttérzése, egyetakarása kell legfőképpen, az eszme anyagi életreihívását elvégzik azok, kik ezen összekapcsolódás révén eléggé nem értékelhető anyagi hasznot fognak huzni. De huzzanak is, mert ők a kultura materiális munkássai, s ezen tér az ők mindennapi kenyérszerző hivatásuk.

Mindezen most meglevő nehézségek és várható előnyök tudatában, közgyűlésünk az eszmét, mint elvi alapot elfogadja és a kivihetés lehetőségeinek keresésére a választmányt utasítja, s felkéri: folytasson az egész érdekelttség körében levelezést: szerezzen az eszme pártolására, kiépítésére vonatkozólag tájékozódásokat, s a nyert utmutatások és esetleges ellenvetések egybevetésével, azok felhasználásával, készítsen mindenre kiterjedő tanulmányt, s ha a kivihetés lehetőségéről meggyőződött, megvalósítási tervet, s azt javaslatképen, további intézkedés végett, terjessze a legközelebbi közgyűlés elé.

Tanítók szervezkedése.

A vármegyei tagozatok és az Erdélyrészi Szakosztály megalakítása. Tankönyvkiadó, tanszerkészítő vállalat szervezése.

Megmozdult a tanítókar önmagának megszervezése és egyesületekbe való tömörülése végett. A csatolt területeken magyar nyelvű iskoláknál működő összes tanítóknak vármegyei általános egyesületekbe és az Erdélyi Általános Tanítóegyesület kebelében a magyar nyelvű iskolák tanítói tanácskozási Szakosztályának megszervezése akcióját az udvarhelymegyei tanítók vállalták, mint kezdeményezők.

E végett május hó 2-án Székelyudvarhelyen, a vármegyeháza dísztermében gyűlt egybe a vármegye egész tanítóikara iskola jellegre való tekintet nélkül, mintegy 300-an. Az értekezlet fontos elhivatását, a szervezkedési pontozatok indokolásával és a további munkálkodásra való buzdítással: Gyerkes Mihály volt tanítóegyesületi elnök ismertette, Elindulás cím alatt tartott beszédével. Győrfi István korelnöksége alatt az alakulás kimondatott, mely után az előkészítő bizottság nevében, a további elhatározásokra a javaslatokat Gyerkes Mihály tette meg, amelyek alapján a tanítók közgyűlése kimondotta, hogy:

a) Tanítóegyesület tagjaiul tekinti, az idevonatkozó rendelkezések alapján, a vármegye területén állami és községi iskoláknál működő összes népiskolai tanítókat; tagjai sorába felveszi az összes önként jelentkező felekezeti vagy más népoktatási jellegű iskoláknál működő tanerőket;

b) A jelenlevők mindannyian a tagsági ívet aláírva, az Udvarhelymegyei Egyesület csatlakozásának kimondásával beléptek az Erdélyi Általános Tanítóegyesületbe, az egyesületi intenzív munka megindítás és felkarolása végett;

c) Az egyesület címét: »Erdély, Bánsági és a Magyar részekben lakó Tanítók Általános Egyesülete Udvarhelyvármegyei Tagozata (Udvarhelyvármegyei Tanítóegyesülete)« elnevezéssel állapították meg;

d) A magyarnyelvű iskolák tanítóinak az Általános egyesületi alapszabályoknak kiegészítése és módosítása céljából elfogadott javaslataik:

1. Az általános erdélyi egyesület tagjai a vármegyei tagozatok ülésén azon a nyelven tanácskoznak, amelyiken a többségi rész az iskolában tanít.

2. A kisebbségi rész a vármegyei tagozatok ülésén, ugyancsak az Erdélyi Általános Egyesület ülésén, ha az illető nem tudna románul, azon nyelven adhatja elő tárgyát, vagy a tárgyhöz való hozzáállását, amelyiken önmagát a legjobban ki tudja fejezni, ez esetben az elnök az elmondottakat, a gyűlés többi tagjai számára tolmácsolni köteles.

3. A vármegyei tagozatok vezetésére kiküldendő tisztviselőikar választásánál ne a nyelvi hovatarozandóság, vagy az iskola jellege szerinti megkülönböztetés de a tagok egyéni arravalósága legyen az irányadó, azzal azonban, hogy a tisztviselői karban lehetőleg minden érdekelttség képviselve legyen. Az Erdélyi Általános Egyesületben pedig egy alelnök és egy titkár mindig a magyarnyelvű iskolák tanítói sorából választandó.

4. Az egyesület közigazgatási nyelve, a tanácskozási nyelv, a fölfelé való levelezések az állam hivatalos nyelvén eszközöltetnek.

e) Ugyanezen alapon való szervezkedésre, vagy ahol a vármegyei, esetleg kisebb csoportonkénti szervezkedés már végrehajtatott, az Általános Egyesületbe való belépésre felhívja a csatolt területeken magyar nyelvű iskoláknál működő összes tanítókat, hogy így az általános Egyesület keretein belül kialakítható legyen a magyarnyelvű iskolák tanítói Szakosztálya.

f) Az évi tagságdíj 20 leuban és 20 leu pótdíjban állapították meg, melynek fele részét a jelenlevők javarésze be is fizette. A Tanítók Otthona javára András Albert kobátfalvai áll. tanító egy ifjúsági multság jövedelméből 200 leut adományozott.

g) A 40 évi szolgálatot betöltött, vagy más körülménynél fogva nyugdíjra jogosult tanítók, tanító özvegyek és árvák nyugdíj ellátása érdekében kérelmet intéznek a kulturminiszterhez.

h) Ugyancsak kérelemmel fordulnak a kulturminiszterhez a falun lakó, de sem lakást, sem lakpénzt nem élvező állami tanítók lakbérének megnyerése érdekében; valamint az igazgatói díjak megállapítása végett is.

i) Tanügyi sajtó organum fenntartását szükségesnek mondták ki, s ezen ügynek részletesebb tanulmányozásáig is a Tanítók Lapját kérte fel az egyesület, ugyancsak annak egyes tagjai érdekei további felkarolására.

j) A székeltség összes, de főképpen kulturális és más speciális érdekeinek felkarolása végett Székelyudvarhelyen, mint a Székelyföld központján elhelyezendő szellemi vezető központnak, tankerületi főigazgatóság kereteiben való létesítését kezdeményezik, s e

végett a kormányhoz kérest adnak be.

k) A Tanítók Bankja ügyét, mint a tanítóikar közérdekeinek szolgálására alakult vállalatot a gyűlés támogatja, s a részvények jegyzését a tagoknak partoló figyelmébe ajánlotta.

l) Igen fontos elhatározása az egyesületnek egy tankönyvkiadó és tanszerkészítő vállalatnak szervezése. A csatolt területeken működő tanítók, könyvkereskedők és könyvkiadók összekapcsolódása révén, olyan tőke összehozását remélik, amelynek üzletbevonásával tankönyv irodalmunkat a kívánt magaslatra emelik; ifjúsági és népirodalmunkat utbaindithatják; a tanszer és iskolai butorgyár gondolatát is megvalósíthatják. Hasznos alkotás lesz ez a tankönyv íróra, a könyvkiadókra és könyvkereskedőkre, s végeredményében az egész népkulturára.

Végül letárgyalták úgy az Erdélyi Általános Tanítóegyesület alapszabályaira vonatkozó módosításokat és pótlásokat, mint a vármegyei tagozat alapszabály tervezetét.

Az alapszabályok jóváhagyásáig, illetve az ezek alapján összehívandó új közgyűlésig az ideiglenes tisztikar titkos szavazással megválasztva, elnök lett: Gyerkes Mihály, alelnökök: Szabó János és Vida Mózes, főtitkár: Molnár Vilmos, titkárok: Kinda György és Postoiu Péter, pénztáros: Albert Vincze, tanszertárosok: Lőrinczi Béla és Gaál Áron, választmányi tagok: Tóth György, Biró Domokos, Hetser Kálmán, Hadnagy Károly, Bokor Károly, Hegedüs Lajos, Györffy István és Siketes Sándor. Főtanácsi kiküldöttek: Gyerkes Mihály, Szabó János, Postoiu Péter, Siketes Sándor és Hegedüs Lajos. Gyűlés után közébed volt.

Az udvarhelymegyei tanítók kulturakcióját kétségkívül nagy érdeklődéssel kíséri a magyarnyelvű iskolák összes tanítósa; ugyancsak a tanügy iránt érdeklődő nagy közönség is.

HIREK.

Böjthy Zsolt meghalt. A tudománynak, a magyar irodalomnak nagy gyásza van. Böjthy Zsolt egyetemi tanár a M. T. Akadémia tagja, 74 éves korában meghalt Budapesten. Életét a szorgos munkában a magyarnyelvű állandó művelésében töltötte. Méltán megérdemli, hogy mindenki tisztelettel adózzék emlékének.

A Magyar Szövetség célja újabb megállapítás szerint: »Románia magyarságának kulturális, politikai, gazdasági és szociális érdekeinek biztosítása és közvetítő kapocs szerepe a magyarság és a kormány között.« A magyar szövetségnek képviselői alapon, lehetőleg több foglalkozásai köréből választott kiküldöttei egybejöttével való újjászervezése és a magyarságot éltető s nem a gyűlölséget nagyra növelő munkásságának beindítását, a csatolt területen lakó minden magyar és a magyarság minden ügye várja, kívánja, különösen a program első helyre tett kultúra és a

kultur munkások ezrei. Hátha egyszer már nemcsak politikai szereplésekben, de a közéleti alkotások munkamezején is láthatnók a M. Sz.-t. de nem úgy, mint a politikában diktátorképen, hanem a bárhonnán jövő véleményeknek meghallgatásával és az egészséges kíváncsnak elfogadásával, tovább építésével.

Tanítók othona építése. Aki a közérdekű munkálkodásban tehetsége szerint, de teljes akaráttal résztvesz, mindig nagyrabecsülendő. Mikor mindnyájan a tanítóegyesületi szervezkedés nagy munkájában szorgoskodunk, egyik fiatal kollégánk: *András Albert* kobátsfalvi áll. tanító azzal a kedves dologgal lép meg, hogy 200 leut adományoz a Tanítók Othona építésére. Falujában ifjúsági előadást rendezett, s azon alkalommal szerezte ezen összeget, a mi közérdekű céljaink javára. A tanítók százai dolgoznak mindenféle különböző célu és jellegű előadások rendezésén, idejüket, erejüket szentelik ezek sikere érdekében, de eddig fiatal kollégánk hozta a kellemes meglepetést hogy a Tanítók Othona javára is gondolt, mikor a helyi közérdekű kulturát szolgálta. Ahol másokat nem rövidítünk meg, gondolhatunk a mi tanítói közérdekeink építésére is, azok anyagi megalapozására, úgy Udvarhelyen, mint más vármegyékben.

Az én véleményem Marin N. Biciulescu könyveiről. Négy, ügyesen összeállított kis könyve van előttem: Biciulescu bukaresti kollégának: 1. Szám-tan képekben. 2. Erkölcsi történetek képekben. 3. Akartok számolni? és 4. Képes könyv, című könyvek. Mind a négy könyvön meglátszik, hogy gyakorlott pedagógus munkái, aki Pestalozzi módszere szerint képekkel több eredményt igyekszik elérni, mint mások a tova illanó szóval. S ez sikerült is a szerzőnek. »Szám-tan képekben« és »Akartok számolni« című könyveiben pompás egyszerűséggel ismerheti meg a gyermek a számok fogalmát, a képekből minden magyarázat nélkül jászva észreveheti a négy alaplüvelet közti különbséget; az egész részekre való bontását s osztását játszi könnyűséggel sajátíthatja el. A számtani kérdések és rejtvények is igen talpra esettek, úgy hogy e két kis könyv sikerrel használható az elemi iskolák I. osztályában. A másik két könyvecskének különösen a beszéd és értelem gyakorlatoknál veheti hasznát a tanító, kinek Biciulescu kollega könyvei hathatós segítő társasai lesznek. Kiadója ára a T. L. előbbi számában már jelezve volt.

Szaday Sándor.

500 leut küldött a »Felcsiki Kulturkör« báljövendelméből a Tanítók Lapjának segélyképen. Amidőn itt e helyen is, lapunknak anyagi támogatásáért a Kulturkörnek hálás köszönetet mondunk: tesszük azon céllal, hogy tanubizonyosságát szolgáltsuk, miszerint lapunknak nemcsak ellenségei vannak bővíben, de akadnak lelkes támogatói, az obligált előfizetési díjon kívül minden törekvő eszközzel fenntartói is. Azon tanítók, kik e lap fenntartását, idegen befolyások alatt, meggyökeresedett vállalatok, széleskörű érdekeltségek támogatása melletti előfizetési díjak mértékével hasonlítják össze, s hozzák párhuzamba, s be vannak gyulva, hogy a tanítói és tanügyi közérdekeknek annyi nehézségek és megpróbáltatások közepette szolgálására, mások kényszer megterhelése nélkül, önkéntesen vállalkozó szerkesztő-kiadó most ebből meg fog gazdagodni: szövetkezzenek össze, s vegyék át ennek összes jövedelmeit és terheit s finanszírozzák a lap kiadását. Ha pedig, csak megismerés nélküli feltevéseken és nem építő

szándéku tanácsolásokon indulnak, mielőtt még tovább szólnának, vagy esetleg a lap átvehetését elhatároznák, ne nyesegekessék azt a fát, amelyik ellető védelmet nyújt, a perzselő és tikkasztó forróság ellen, de vegyenek példát a Felcsiki Kulturkörtől. Hogyha megsokallják az előfizetési díjat, melyet nem annak, de egyenesen *lap fenntartási díjnak* kell tekinteni: álljanak ők is a csendes szemlélők és a kialakításokat, ügyeink hathatós szolgálását másoktól várók, igen nagy táborába; ilyenek többen vannak, mint az áldozatokra és tettekre készségesek, lelkes csoportjában. Hátha lassanként mind oda jutunk, s egyuttal napirendről is letűnünk s mások, a tanácsadók tartják felettünk a diktatúrát. Milyen isteni, milyen jó lesz!

TANÁCSADÓ.

Zenetanár. Zenetanári képesítés régi formájában nincsen. Középiszkolai zenetanár lehet az, aki a kolozsvári (cluj) zene Konzervatorium két éves kurzusát elvégezte (összhangzattant és mellékszakkokat.) Aki képes réa, az felvételi vizsgát tehet az első évről és akkor a kurzus csak egy évig tart számára. Melléktárgyak kurzusa 3 év, de ez most nincsen időhöz kötve, hanem az anyag tudásához. Anyaga: 2. Chorán kötet, vagy a 2. Bayer-kötet, etűdök, könnyű szonáták és Bach Praeludiuma. Ez a zongoránál, mint a főtanszaknál két évnek felel meg. Kurzusra beiratkozni minden év augusztus 25, szept. 10-ike közt lehet. Díjak: zongora, belefoglalva a köteles melléktárgyat, egy évre 300 lej, hegedű, melléktárggyal 200 lej; ének 250 lej. Összhangzattan külön 100 lej. Zeneelmélet 50 lej. A kurzus május 25-én végződik. Magánvizsga nincsen rendszerezítve; magánuton csak miniszteri engedéllyel lehet vizsgázni. Különben a konzervatorium tanügyi új szabályzata most készül; ez rendezni fogja ezeket a ma még kissé rendezetlen kérdéseiket.

Szerkesztői üzenetek.

W. J. Szinérszeg. Beküldött előfizetését köszönettel vettem. Nagy hálával vennők, ha a temesi magyar nyelvű iskolák tanítói között a Tanítók Lapjának híveket szerezne, azok név és címjegyzékét legalább részben elküldené, hogy mentől többeknek mutatványszámokat küldhessünk, mert ott még kevesen ismerik a T. L.-t. Szívélyes üdvözet.

K. M. Marosujvár. A hiányzó ez évi 1. 3. 4. 5. 6. 8. számokat pótoltuk. Mi a lapot innen pontosan küldjük; kérjük minden számot, meg nem érkezése után reklamálni, s ott a postán is érdeklődni, hogyan lehet hogy ennyi lapszám egymásután az elkallódás sorsára jutott?

K. L. Apáca. A reklamált 7-ik számot elküldöttük. Üdv.

Minerva könyvnyomda r.-t. Kolozsvár. Felmérféle új ABECÉ-t és a hozzátartozó vezérkönyvet köszönettel vettük. Jövő számunkban érdemében fogjuk ismertetni. A lapra küldött előfizetését szintén köszönjük; a mai számot és az abban ismertetett kulturációt, mint érdekelt félnek, erre vonatkozó felhívásuk kiadásáig is, gondolkodás végett, szives figyelmébe ajánlják. Öszinte üdvözet.